

- ELŠÍK, V. (2003): Interdialect contact of Czech (and Slovak) Romani varieties. *International Journal of the Sociology of language*, s. 41–62.
- NÁBĚLKOVÁ, M. (2008): *Slovenčina a čeština v kontakte*. Bratislava: Veda.
- NEKULA, M. – MARX, Ch. – ŠICHOVÁ, K. (2009): Sprachsituation in Unternehmen mit ausländischer Beteiligung in der Tschechischen Republik. In: *Sociolinguistica. International Yearbook of European Sociolinguistics*, roč. 23, s. 53–85.
- NEKVAPIL, J. – NEKULA, M. (2006): K jazykové situaci v nadnárodních podnicích působících v České republice. *Slovo a slovesnost*, 67, s. 83–95.
- NEKVAPIL, J. (2007a): On the language situation in the Czech Republic: What has (not) happened after the accession of the country to the EU. In: *Sociolinguistica. International Yearbook of European Sociolinguistics*, roč. 21, s. 36–54.
- NEKVAPIL, J. (2007b): K jazykové situaci v České republice: co se stalo (a co se nestalo) po přistoupení země k EU. In: *Přednášky z 50. běhu Letní školy slovanských studií*, roč. 50, s. 18–36.
- NEUSTUPNÝ, J. V. – NEKVAPIL, J. (2003): Language management in the Czech Republic. *Current Issues in Language Planning*, 4, s. 181–366.

Marek Nekula

Bohemicum / Institut für Slavistik, Universität Regensburg
D-93040 Regensburg
marek.nekula@sprachlit.uni-regensburg.de

Slovenské jazykovědné studie¹

Jazykovedné štúdie XXVI – História, súčasný stav a perspektívy dialektologického bádania. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2009. 216 s.

V roce 2009 vydala VEDA sborník *Jazykovedné štúdie XXVI* připravený Jazykovedným ústavem Ludovíta Štúra SAV a sestavený z příspěvků přednesených 22. května 2008 na mezinárodním vědeckém semináři, který uspořádaly JÚLŠ SAV a Slovenská jazykovedná spoločnosť při SAV u příležitosti stého výročí narození univerzitního profesora PhDr. Jozefa Štolce, DrSc. (1908–1981). Název semináře *História, súčasný stav a perspektívy dialektologického bádania* je zároveň i podtitulem sborníku. Kromě účastníků tohoto semináře přispěli do sborníku i další autoři, kteří si tak připomenuli významnou osobnost slovenské jazykovědy.

Jazykovedné štúdie vycházely od r. 1956 do poloviny 90. let minulého století; dvacátým šestým svazkem bylo jejich vydávání obnoveno.

Před čtyřmi desítkami let vyšel k šedesátým narozeninám prof. Štolce sborník *Jazykovedné štúdie X, Štolcov zborník* (1969), v němž jednotlivé příspěvky hodnotily Štolcovo vědecké dílo.

---

¹ Tento příspěvek vznikl v rámci řešení grantového projektu č. P406/11/1786 Slovník nářečí českého jazyka.

Cílem nového svazku bylo nejen připomenout odborné práce prof. Štolce, které byly napsány a vydány po r. 1969, ale i ocenit jeho celoživotní vědecké dílo a badatelský přínos pro slovenskou a slovanskou dialektologii a jazykovědu.²

Po úvodním slově hlavního redaktora svazku P. Žiga (s. 9) následuje příspěvek mající formu dopisu adresovaného J. Štolcovi (s. 10–13). V něm D. Dudok vzpomíná na prof. Štolce jako na svého přítele a připomíná zejména rozsáhlý výzkum slovenských nářečí v bývalé Jugoslávii, kterého se J. Štolc účastnil a jehož výsledkem pak byla Štolcova kniha *Reč Slovákov v Juhooslávii* (1968).

Sborník *Jazykovedné štúdie XXVI* je dále rozčleněn do tří tematických oddílů: I. Dialektológia, II. Nárečie a spisovný jazyk, III. Slovenčina v zahraničí.

Nejobsažnější je oddíl I. Dialektológia (s. 17–96), do něž je zařazeno 11 příspěvků. I. Ripka (s. 17–23) věnuje pozornost *Slovenské dialektológii*, významnému Štolcovi dílu, vydanému posmrtně v r. 1994. Protože I. Ripka připravoval knihu jako editor, zaměřil se na zásady uplatňované při vydávání tohoto díla. Poté představil své názory na současnost a budoucnost slovenské dialektologie (přípomenu *Atlas slovenského jazyka* a *Slovník slovenských nářečí*) a její propojení s dialektologií slovanskou (především význam zapojení do projektu *Slovanského jazykového atlasu*).

M. Smatana (s. 24–31) se soustředil na období začátků Štolcových dialektologických výzkumů a především na zápisy a zpracování nářečních vyprávění ze Spiše, jež zaznamenal J. Štolc ve svém rodném kraji v letech 1930–1937 a které byly nalezeny při přípravě antologie nářečních textů s názvem *Čo dedina, to reč iná*. Smatanův příspěvek je obohacen přílohou s ukázkami nářečních textů zapsaných J. Štolcem v obci Stratená v r. 1936.

A. Ferencíková (s. 32–39) představila zpracovávání syntaktických jevů slovenských nářečí metodami jazykového zeměpisu a problematiku získávání dokladů na zkoumané syntaktické jevy. Ukázala Štolcovi úlohu ve výzkumu nářeční syntaxe, připomněla výsledky lužickosrbských a českých dialektologů na tomto poli a kontinuitu mezi *Atlasem slovenského jazyka* a *Slovanským jazykovým atlasem*. Z pohledu morfologického se na tato díla a osobu prof. Štolce zaměřuje P. Žigo (s. 40–46), jehož příspěvek obsahuje též mapy ilustrující zeměpisné rozšíření vybraných morfologických jevů v celoslovanském areálu.

Nářečí Dolního Kubína a jeho okolí představil A. Habovštiak (s. 47–51), jednotlivé jazykové jevy doložil velkým množstvím nářečního materiálu. Slovenské nářeční frazeologii se věnoval J. Mlacek (s. 52–62). G. Múcsková (s. 63–70) se zabývá nářeční diferenciací a vymezením nářečních oblastí, přičemž vychází z příkladu Štolcova členění spišského nářečního areálu.

M. Pukanec (s. 71–78) sleduje vliv aristokracie na nářeční vývoj. Jeho příspěvkem se přeneseme až do dob praslovanských, můžeme sledovat výsledky metatezí likvid, a to nejen ve slovenštině a slovenských dialektech, ale i v dalších slovanských jazycích. Zpět do současnosti vrátí čtenáře M. Sedláková (s. 79–85), která zjišťovala, jak studenti slovakistiky na východoslovenských

---

² Osobnost prof. J. Štolce a jeho nedožitě sté výročí narození si připomněla nejen vědecká obec, ale i Štolcov rodinu Hranovnica, a to odhalením pamětní desky a vydáním vzpomínkové knihy *Rodák svojim – rodáci svojmu* (2008). Najdeme v ní Štolcovy životopisné údaje, základní informace o jeho vědecké činnosti a především osobní vzpomínky jeho blízkých, kolegů, žáků a pamětníků; zařazeny byly i ukázky z jeho studentské básnické tvorby, několik nářečních textů pocházejících ze Štolcova výzkumu a výběr osobních fotografií.

vysokých školách ovládají dialekty. Výklad je doplněn grafy a tabulkami; představuje rezultáty získané v Košicích a v Prešově. Znalost nářečí autorka dělila do tří kategorií: 1. aktivní znalost, 2. pasivní znalost, 3. neznalost. Celkem 731 respondentů klasifikuje podle místa bydliště (město, venkov) a podle nářeční příslušnosti. Výsledky výzkumu by měly být uplatněny při vypracování návodu pro studenty, jakým způsobem by mohli, zejména v učitelské praxi, znalost nářečí využít.

Tématem příspěvku Z. Hlubinkové (s. 86–92) byly dějiny české slovo tvorby; přehledně představila práce věnující se slovo tvorbě současné spisovné češtiny, práce z oblastí slovo tvorby historické a především nářeční. Referát D. Antoňákové (s. 93–96) se zabývá dialektismy ve frazeologii ruského jazyka.

Oddíl II. Nářečí a spisovný jazyk obsahuje čtyři příspěvky. K. Habovštiaková (s. 99–104) rozebírá vztah spisovné slovenštiny a dialektů, a to od dob Bernolákových. K dílu J. Štolce se obrací J. Kačala (s. 105–111). Ve své stati se zaměřil na Štolcův postoj ke slovenštině jako k národnému jazyku Slováků. Připomíná, že J. Štolc byl nejen vynikající dialektolog, ale i jazykovědec věnující se spisovné slovenštině, její kultuře, dějinám a vztahům k ostatním slovanským jazykům; poukazuje na Štolcův koncept kongruentního skloňování ve slovenštině. J. Findra (s. 112–116) přináší pohled na Štolcovy stylistické názory a A. Ramšáková (s. 117–125) představuje prof. Štolce jako pedagoga a autora či spoluautora množství učebních textů.

Do oddílu III. Slovenčina v zahraničí bylo zařazeno osm příspěvků. Tři různé pohledy na slovenská nářečí v Maďarsku, metody, postup a výsledky jejich výzkumu a obraz jejich současného stavu přináší K. Péter (s. 129–135), K. Balleková (s. 157–166) a M. Žiláková (s. 167–174). Do Vojvodiny nás zavedou další tři jazykovědci. M. Myjavcová (s. 136–156) ve svém zevrubném příspěvku připomíná Štolcovu knihu *Reč Slovákov v Juhoslávii* (1968) a zabývá se současným stavem slovenštiny v srbské Vojvodině, regionu, v němž uskutečňoval své nářeční výzkumy i prof. Štolc. A. Marićová (s. 175–183) prezentuje hláskoslovné a morfologické nářeční znaky z obce Stará Pazova. Š. Švagrovský (s. 188–204) sledoval nářečí Rusínů v oblastech Bačka a Srem. Sondou do jazyka bihorských Slováků v Rumunsku je příspěvek M. Hovančíka (s. 184–187). J. Pallay (s. 205–216) popisuje problematiku dnešního vzdělávání slovenských dětí v sousedním Rakousku a faktory ovlivňující vznik bilingvismu těchto žáků.

Jazykové studie XXVI jsou důstojným připomenutím stého výročí narození vynikajícího, mnohostranného slovenského jazykovědce, jehož jazykové dílo svým významem přesahuje hranice Slovenska. Uspořádání sborníku představuje velkou šíři dlouholetého Štolcova působení na poli lingvistickém. Jednotlivé příspěvky výstižně zhodnotily Štolcovy oblasti vědeckého zájmu, vyzdvihly především jeho výsledky výzkumů slovenských dialektů. Autoři referátů nezůstali samozřejmě jen u zhodnocení rezultátů prof. Štolce, ale ve všech příspěvcích dokládají, že na jeho práce také navazují. Svými výsledky nejnovějších výzkumů obohatili nejen slovenskou, ale i slovanskou dialektologii a jazykovědu vůbec.

LITERATURA

Atlas slovenského jazyka I (1968). Bratislava: Vydavateľstvo SAV.

Atlas slovenského jazyka II (1981), *III* (1981), *IV* (1984). Bratislava: VEDA.

Jazykové studie X, Štolcov zborník (1969). Bratislava: Vydavateľstvo SAV.

- Slovník slovenských nářečí I. (1994), II. (2006).* Bratislava: VEDA.
Slovenský jazykový atlas (Общеславянский лингвистический атлас) (1974–).
ŠTOLC, J. (1968): *Reč Slovákov v Juhoslávii.* Bratislava: Vydavateľstvo SAV.
ŠTOLC, J. (1994): *Slovenská dialektológia.* Bratislava: VEDA.
ŠTOLC, S. – MAREČKOVÁ, E. (eds.) (2008): *Rodák svojim – rodáci svojmu. Spomienkový zborník k 100. výročiu narodenia univ. prof. Jozefa Štolca.* Obec Hranovnica.

Martina Ireinová

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.
Veveří 97, 602 00 Brno
ireinova@iach.cz

Novátorská studie o slovosledu ve starší češtině

Šárka Zikánová: *Postavení slovesného přísudku ve starší češtině (1500–1620).* Praha: Karolinum, 2009. 234 s.

V obsáhlé studii *Postavení slovesného přísudku ve starší češtině* autorka umně skloubila a využila své bohaté zkušenosti z výzkumu českého slovosledu i své znalosti starších českých textů. Čtenáři je zde předložena dosud obsahově i metodologicky ojedinělá publikace na téma slovosledu ve starší češtině.¹

Základním cílem práce je přinést popis slovosledu zkoumaného období jako celku – objasnit, které jeho rysy je možné považovat za bezpříznakové, a které naopak za stylistická ozvláštňení. Jak autorka sama uvádí, bohemistické výzkumy nechávají toto období často stranou, a při stylistické analýze jednotlivých děl nebo autorů tak nutně dochází pod vlivem novočeského povědomí ke směřování rysů v dané době nepříznakových s příznakovými (s. 10). Studie je dále příspěvkem ke zkoumání slovosledného typu češtiny. Ač je totiž nová čeština vcelku typickým SVO jazykem (jazykem s převažujícím uspořádání subjekt – verbum – objekt), výrazná tendence umisťovat ve starší češtině sloveso na konec věty může vést k úvahám, zda se typ češtiny směrem k nové češtině nezměnil z původního typu SOV. Spolu s těmito cíli dochází ve studii též ke kritickému přezkoumání tradovaného Havránkova tvrzení, že ve starší češtině převládá pod vlivem latiny koncové postavení slovesa (Havránek, 1979, s. 58). Vliv latiny na češtinu není přitom zpochybňován, jen je v celé práci ponechán výslovně stranou. Neexistuje totiž žádný výzkum, který by se důsledně zabýval slovoslednými poměry v latině, a se kterým by tedy bylo možno výsledky rozboru českého materiálu porovnat.

Posledním, ale zdaleka ne okrajovým cílem práce je – vzhledem k nedostatku podobných zkoumání v dosavadní bohemistické praxi – vytvořit základ pro popis slovosledu ve starší češtině, na

---

¹ Jako starší čeština je z praktických důvodů nazýván jazyk mezi lety 1500–1620, tedy přesněji „raná čeština střední doby“ (s. 12).